

ANDREA GASPARINO

SAKRAMENT OPROŠTENJA

Radost i slavlje Boga i čovjeka

Razgovori s mladima

Naslov izvornika:

Andrea Gasparino, *Il sacramento del perdono.*

Gioia e festa di Dio e dell'uomo. Conversazioni con i giovani

© 1987 by Elledici, Leumann (To)

Nakladnik i copyright za hrvatski prijevod

© 2011 by SALESIANA d.o.o.

Srebrnjak 101, Zagreb

E-pošta: salesiana@salesiana.hr

www.salesiana.hr

Za nakladnika: Bože Tadić

Prijevod: Rudi Paloš

Grafička oprema: Marijan Osman

Fotografija na naslovnici: Patrik Macek

Lektura: Vjeročka Ban

Tisak: Kerschoffset Zagreb d.o.o.

ANDREA GASPARINO

SAKRAMENT OPROŠTENJA

Radost i slavlje Boga i čovjeka

Razgovori s mladima

SALESIANA

ZAGREB, 2011.

Knjiga 26

1. P. Crnjac (ur.), *Svi za sve* (prvi dio)
2. P. Crnjac (ur.), *Svi za sve* (drugi dio)
3. P. Crnjac (ur.), *Poezija blagdanskog trenutku*
4. P. Crnjac (ur.), *Poezija zajedničkoj radosti*
5. P. Crnjac (ur.), *Pjesme Mariji*
6. N. Hohnjec, *Biblija u pastoralnom radu*
7. N. Hohnjec, *Biblija u euharistijskom slavlju*
8. *Biblijski kviz*
9. J. R. Navarro, *Mudrost odrastanja*
10. F. W. Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*
11. U. De Vanna, *Mladi u skupini*
12. A. Stojić, *Sunčana strana blagdana*
13. M. Bravo, *Svibanj s Marijom*
14. F. Flores, *Prvopričesnička slavlja*
15. J. Belben – T. Cooper, *Igre i aktivnosti s Biblijom*
16. Dikasterij za pastoral mladih, *Pastoral mladih*
17. M. Durando – A. Martelli (ur.), *Mladi animator*
18. *Analitičko-tematsko kazalo Katekizma Katoličke crkve*
19. B. Ferrero, *Priče za Božić, došašće i Bogojavljenje*
20. B. Ferrero, *Poučne priče za katehezu, propovijedi i vjeronauk*
21. B. Ferrero, *Druge priče za vjeronauk i katehezu*
22. E. Bianco, *Lectio divina. Susret s Bogom u njegovoj riječi*
23. M. Roos, *Prva pričest. Ideje za praktični rad, propovijedi i priče*
24. B. Ferrero, *Nove priče za vjeronauk i katehezu*
25. Družba sestara Kćeri Marije Pomoćnice: *Da život imaju, u izobilju da ga imaju*
26. A. Gasparino, *Sakrament oprostjenja. Radost i slavlje Boga i čovjeka*

1.

Ispovijed je promijenila ime

Više se tako ne zove.

Uvijek su je zvali »ispovijed«. Taj je naziv bio nepotpun.

Crkva danas želi da se zove »sakrament pokore« ili, još bolje, »sakrament pomirenja«, odnosno »sakrament oprostjenja«.

Riječ »ispovijed« zapravo nije bila potpuna jer je izricala tek jedno obilježje ovog sakramenta. Doista, ispovijed grijeha nije njegova jedina sastavnica. Temeljno je nešto drugo. To je *kajanje*, *pomirenje* s Bogom i s braćom.

Ispovijedati svoje grijehе oduvijek je svima bilo teško. Posebice, ispovijedati ih apsolutno iskreno.

Teško nam je ispovijedati svoje grijehе posebice zbog vlastite oholosti, pa ipak nije to još uvijek nešto najzahtjevnije u životu.

Kad bi za brisanje nekog prekršaja bilo dovoljno ispovjediti ga, bilo bi to zapravo nešto jako jednostavno!

Nije dovoljno ispovjediti neki grijeh.

Nije ga dovoljno ispovjediti iskreno i odlučno. To je premalo!

Valja izaći iz grijehа. U tome je problem.

Crkva je uvijek smatrala nužnim isticati dužnost iskrena ispovjedanja teških grijehа. Međutim, kad bi se netko tu zaustavio, onda to još uvijek ne bi bio sakrament.

Srž ovog sakramenta je *kajanje*, *obnova*, početak novoga života.

»Ispovijed je nešto vrlo neprijatno«, rekao mi je neki mladić. Vjerujem mu, posebice ako je to svjesna ispovijed, tj. ispovijed u kojoj se otkriva svaki teški i ponižavajući grijeh. Međutim, još je

problematičnije iskreno kajanje. To ne znači nabrojiti grijehe pred svećenikom, nego krenuti u nov život.

Kad bi bilo dovoljno izreći svoje grijehe, Krist ne bi bio trebao za to ustanovljivati poseban sakrament. Bilo bi dovoljno da nam savjetuje odlazak psihologu, a ne predstavniku Crkve.

Ipak, valja primijetiti da je, ako postoji iskreno i duboko kajanje, lako ispovjediti svoje grijehe nekom čovjeku.

Kad se netko stvarno kaje, tada ponizno ispovijedanje vlastitih grijeha nije problem.

Mnogo sam puta morao prekidati iskrene riječi nekog mladića ili djevojke. Kad se mladi čovjek duboko kaje, onda je gotovo uvijek duboko iskren.

2.

Razborito razmišljanje o krizi sakramenta oproštenja

Nije nam potrebno puno objašnjavati da je sakrament pokore u krizi. Na to je upozorio već Koncil. On je naime odredio: »Neka se obredi i obrasci pokore tako prerade da jasnije izraze narav i učinak sakramenta.« (SC 72)

Ako je Crkva već u doba Koncila osjećala da treba preinačiti obred i formule, to je znak da je kriza tog sakramenta već uznapredovala. Doista, ispovjedaonice u našim crkvama postaju suviše. U njima se nakuplja prašina, a neki svećenici vrlo nerado ispovjedaju. Mladi sve rjeđe pristupaju tom sakramentu.

To su činjenice i ne možemo ih zanijekati. Moramo se međutim pouzdati u Duha koji vodi Crkvu. Bila je nužna kriza kako bi se zaustavilo propadanje tog sakramenta i otkrila sva njegova ljepota. Iz te krize, koja je gotovo nadvladana, taj će sakrament izaći obnovljen u svojoj životnosti.

Istodobno valja međutim naglasiti sljedeću činjenicu: kakvo god bilo rješenje koje će se primijeniti u toj krizi, čovjeku će uvijek biti teško obratiti se, pokajati i promijeniti.

Ukratko, valja biti optimist, tj. u to stvarno vjerovati. Ne smijemo međutim biti naivni. Čovjeku se vrlo teško obratiti. Jednako tako mu je teško i iskreno osobno pristupiti Bogu.

Kriza se pojavila iznenada kao gljive poslije kiše?

Svaka je kriza uvijek dijete svoga doba: obilježena je znakovima razdoblja u kojemu nastaje. Društvo i kultura, posebice na Zapadu, iznenađujuće se brzo i korjenito mijenjaju. Tome pridonose razni čimbenici. Čovjek trči tako brzo da mu ta brzina sve više zasjenjuje Boga. Čovjek leti u međuplanetarnim prostorima i više ne primjećuje da ga podržava Božja moć. Iznad svega se pouzdaje u samoga sebe.

Osim toga, to što moderni čovjek preispituje vlastitu vjeru i religioznost ukazuje na njegovo poštenje. Suvremeni se čovjek sve više opire religiji shvaćenoj kao psihološko sklonište za nezrele osobe. Stoga se sve više opire i formalističkoj i legalističkoj religiji koja se temelji na magiji. To je stvarno nešto lijepo i urodit će veličanstvenim plodovima za čovjekov iskren odnos prema Bogu.

Prema tome, krizu sakramenta valja promatrati u širem okviru, tj. u sveukupnom religioznom okruženju modernog čovjeka.

Odmah nakon toga valja podsjetiti da neki iznose teške optužbe i izražavaju vlastito neslaganje s crkvenim prakticiranjem pojedinačne ispovijedi. Doista:

- ne može se nijekati da je ispovijed promicala izrazito individualističko, formalističko i magijsko ponašanje
- bila je povezana s vrlo legalističkim, a u pojedinim vidovima i manjkavim poimanjem grijeha
- osim toga, očita je bila zbrka između ispovijedi i duhovnoga vodstva.

U vezi s tim poteškoćama javlja se još jedan jako važan i praktičan problem. U prošlosti se taj sakrament slavio na vrlo različite načine. To znači da bi mogao imati i »novu povijest, novu budućnost, koje ne možemo u potpunosti predvidjeti. To je možda toliko neprepoznatljiva budućnost kao što je danas neprepoznatljiva prošlost tog sakramenta.«¹

¹ J. RAMOS-REGIDOR, *Il sacramento della penitenza*, Elledici, str. 384.

Podrobnije istraživanje

Za bolju prosudba krize ispovijedi nužno je podrobnije proučiti zašto se s vremenom taj sakrament sve manje cijeni.

Ovdje ćemo se ograničiti na dva odlučujuća uzroka. To su:

- današnja svijest o grijehu
- nepravilnosti u današnjem ispovijedanju.

Moralist José Ramos primjećuje: mora se priznati da se svijest o grijehu danas mijenja. Psihologija i antropologija potaknule su modernog čovjeka na proučavanje samoga sebe, a takav je stav uvelike utjecao i na moralnu teologiju.

Evo nekoliko znakova tih promjena. Suvremeni čovjek rado promatra sveukupno svoje djelovanje, ali nije sklon dublje ispitivati pojedini moralni čin. Uvjeren je da se ljudski čin može vrednovati samo s određene udaljenosti, promatran u cijelosti, kao da ga se gleda odozgora u nekom panoramskom viđenju.

Možda je to tekovina čovjekova osobnog promatranja vlastitih čina: samopromatranje je potaknulo na prijelaz iz nepokretne slike u pokretni filmski zapis ljudskoga čina.

Zanimljivo je proučavanje nepokretne slike jer omogućuje da se vidi svaki pojedini dio. Filmski zapis je nešto drugo jer su u njemu pojedine slike sastavljene i imaju vidljivu logičku vezu.

Filmski zapis ostavlja dojam da se neka scena odvija u mnogo kraćem vremenu i na mnogo složeniji način. Nakon filmskog zapisa čovjek se ponovno vraća na pojedinu sliku ili na ispitivanje usporenog prikaza neke scene. Tada proučavanje postaje savršeno, potanko i zadovoljavajuće.

Ničija zemlja

Čovjek je danas mnogo oprezniji pri određivanju granica između dobra i zla. Kad je riječ o moralnom području, nije jednostavno reći što je teško a što lako, ali je krajnje teško uočiti crtu koja razgraničuje teški i laki grijeh. Između ta dva područja uvijek se nalazi »ničija zemlja« koju je teško istražiti.

Takva razboritost zaslužuje pohvalu jer to nije samo izričaj mudrosti nego i znak poniznosti.

Zar nas Krist nije pozvao da budemo ponizni pri osuđivanju? Nije rekao samo: »Izvadi najprije brvno iz oka svoga...« (Mt 7,5), nego nam je strogo zabranio osuđivati.

Kolektivni grijeh

Otkrivena je »društvena odgovornost«. Suvremeni je čovjek vrlo osjetljiv na zlo naneseo bratu i na suodgovornost za zlo na svijetu. To je tekovina horizontalizma. Ne valja ga potpuno odbaciti budući da nam je otvorio oči za »kolektivni grijeh« i za društvenu suodgovornost.

Otkriće društvene suodgovornosti predstavlja korak naprijed koji je izoštrio moralnu svijest. To je golem doprinos koji pomaže da se razumije kako je djelatna ljubav temeljni oslonac moralnosti ljudskih čina.

Drugi korak naprijed je otkriće težine koja u ljudskome činu pripada »osobnoj savjesti«.

Sve se više priznaje važnost uloge osobne savjesti. Možda je poštivanje osobe potaknulo i na poštivanje osobne savjesti.

Sve to nesumnjivo predstavlja napredak u moralnoj prosudbi ljudskoga čina. Opreznije se, ali i teže, iznosi moralna prosudba. Prije se moralnost vlastitih čina kruto prosuđivala, polazeći od ustaljenih moralnih načela. Mnogo je teže ocijeniti vlastitu savjest. Tako je međutim samopromatranje zrelije: čovjek se oslobađa formalizma i nastoji biti istinska osoba.

Labirinti nesvjesnoga

Moderni čovjek pozorniji je prema »uvjetovanostima ljudskoga čina«.

Veliki učitelji nesvjesnoga (Nietzsche – Marx – Freud) ostavili su velik trag u moralnom vrednovanju ljudskoga djelovanja. Potaknuli su nas na pozorno promatranje značajnih uvjetovanosti

koje prate naše moralno djelovanje. Naslijeđe, narav, običaji uvelike otežavaju uporabu onoga glasovitog mjerila »potpune svijesti i slobodnog pristanka« uz teški grijeh kojim su se moralisti nekada tako sigurno koristili.

Sve što smo spomenuli i mnogi drugi razlozi uvelike su utjecali na svijest o grijehu. Netko optužuje modernog čovjeka zbog pretjerane popustljivosti: možda je to i istina kad je riječ o prošlosti, ali bi bilo mudrije govoriti o milosrđu i o konkretnosti prema pojedinom čovjeku.

Ne smije se zaboraviti ni na odgovornost Crkve u toj značajnoj promjeni: ako je istina da se smanjio moralni osjećaj, prijekor valja uputiti i zbog napuštanja, slabosti i nedostojnosti crkvenih ljudi. Ponetko okrivljuje Crkvu i zbog nestalnosti i ublažavanja nekih crkvenih zakona koji su prije bili vrlo strogi, kao npr. propis o blagdanskoj misi, postu i nemrsu. Ta mi se primjedba ne čini opravdanom, i to zbog ljubavi prema Crkvi i prema današnjem čovjeku. Crkva je razborita i kad je stroga i kad nešto napušta jer je vodi Duh Sveti.

Nasuprot tome moramo reći da, ukoliko postoji moralno propadanje (kad će ga se međutim sučeliti s današnjim otvaranjem prema sveopćoj djelatnoj kršćanskoj ljubavi?), ako postoji propadanje, tada velik grijeh opterećuje onoga tko je trebao unapređivati svetost Crkve, a unapređivao je svjetovnost. To međutim nije učinila Crkva, to je učinjeno protiv Crkve i unatoč upozorenjima Crkve!

3.

Iskrivljavanje sakramenta oprostjenja

Nemalen je broj nepravilnosti u današnjem prakticiranju ispovijedanja. One zasigurno utječu na krizu tog sakramenta.

1. To je »prejeftino oprostjenje«. Modernom se mentalitetu suprotstavlja to lako praštanje koje je uvelike nalik formalizmu. Kad se prisjetimo omalovažavanja sakramenta u uskršnjim ispovijedima u župama ili navike tzv. ispovijedanja iz pobožnosti, odmah i sami pomišljamo da nije riječ o ozbiljnu ponašanju. Čini nam se kao da se igramo opraštanja, kao da je naš način ispovijedanja neka vrsta izrugivanja Božjega milosrđa! Zbog našega površnog pristupa i ponašanja taj je sakrament ugrožen.
2. Ne može se zanijekati »siromaštvo obreda«. Od svih sakramenata upravo su u ovome riječi najistaknutije pa stoga može lako postati žrtva navike. To je po obliku najjednostavniji sakrament, može ga se slaviti na bilo kojem mjestu i u bilo koje doba. Nesumnjivo ga se i zbog toga ponekad slavi opuštenije i nemarnije. Slavljenje ovoga sakramenta najizloženije je zlouporabi i svećenika i vjernika.
3. Postoji ogroman, gotovo bih rekao neusporediv, »povijesni nerazmjer« između drevne pokorničke prakse, koja se nekoć primjenjivala u Crkvi, i današnjega slavljenja sakramenta pokore. Možda je to stoga što se željela naglasiti besplatnost praštanja, ali se valja pošteno zapitati nismo li otišli predaleko u

naglašavanju besplatnosti praštanja tako da smo od ovoga sakramenta načinili neku vrstu igre. Kad se prisjetimo da se u 3. st. za tri glavna grijeha davalo oprostjenje samo jedanput u životu (tri su glavna grijeha bila: idolatrija – ubojstvo – bludnost), a danas za jedno ubojstvo, npr. za abortus ili pak za preljub, učimo da je dosta kleknuti u ispovjedaonicu, prišapnuti svećeniku prijestup, primiti znak križa i sve je sređeno. Valja reći da smo se previše udaljili od crkvene tradicije. Da, uvijek se učilo da je za valjanost odrješenja potrebno iskreno kajanje, ali koja su sredstva kontrole toga kajanja? Aktualna pokornička praksa izbrisala je sve izvanjske znakove kajanja. To je kao da se nekom zločincu, umjesto da ga se zatvori u tamnicu, ona samo pokaže na razglednici!

4. Druga velika nepravilnost u današnjoj pokorničkoj praksi je »pretjerana privatnost« tog sakramenta. Ta »privatnost« je možda uzrokovala jedno drugo veliko zlo: pomogla je da se zaboravi kako grijeh ima i crkvenu dimenziju, kako je to zločin protiv crkvene zajednice. Grijeh je označavao propadanje Crkve, stoga se i ticao cijele Crkve i cijela je Crkva bila zainteresirana da ga izliječi. Kad je u staroj pokorničkoj liturgiji pokornik dolazio kleknuti pred biskupa da bi zamolio oprostjenje od Crkve za svoj grijeh, vjernici su vrlo vjerojatno bolje razumijevali grijeh kao crkveni čin, kao udarac nanesen Crkvi. Bolje su razumjeli i posredovanje Crkve u oprostjenju grijeha kao bitno posredovanje.
5. Još jedna nepravilnost u ispovijedanju je zabuna koja se stvorila između sakramenta i duhovnoga vodstva. Ako ispovjednik nije izrekao svoj »nagovor«, pokornik nije bio zadovoljan. Neki pokornici, posebice žene, smatrali su da se nisu dobro ispovjedili ako se nisu beskrajno zadržali u ispovjedaonici dok su ostali nestrpljivo čekali u redu. Ispovjedaonica nije psihoterapijska ordinacija. Valja osim toga reći kako psiholog danas zna mnogo bolje svoj posao, mnogo

je strpljiviji, pripremljeniji, ima više vremena i plaćen je za svoj posao: prema tome, mnogo bolje uslužuje svoga klijenta. Ne, zamijeniti ispovijed s posjetom psihoterapeutu je obezvređivanje sakramenta. Isus nije ustanovio taj sakrament da bi liječio neurozu. On ga je ustanovio da bi pružio ruku grešniku dobre volje koji se želi osloboditi svoje slabosti.

Valja preispitati taj vid sakramenta. Ako je to sakrament iskrena obraćenja, za to nije potrebno mnogo riječi ni pokornika ni ispovjednika.

Teške optužbe

Kako vrednovati sadašnje stvarno stanje? Odmah ćemo priznati da tu valja biti pošten.

Moralna teologija mora tu biti samokritična. Doista, samo kad bolesnik prizna da mu nije dobro, može se razmišljati o njegovu liječenju.

José Ramos upućuje oštre optužbe na račun tradicionalne moralne teologije:

- Moral je dosad bio previše »moral grijeha«, sveukupno promatranog u negativnom svjetlu. Priručnici moralne teologije bili su napisani samo za ispovjednike. Sličili su knjizi za vrednovanje grijeha s potpuno negativnim predznakom, pri čemu su se izgubili iz vida pozitivni propisi kršćanskog morala. Bio je to moral najmanjeg napora.
- Bio je to moral zasebno promatranog »ljudskog čina«, previše odvojenog od životnog okruženja pojedine osobe i njezinih životnih uvjeta.
- Bio je to »moral zakona«, koji je polazio od statičnog viđenja reda. Zbog toga se lako pretvarao u formalizam, legalizam i juridizam.

Ramos također ističe da bi zdrava moralna teologija trebala imati sljedeće značajke:

- Kršćanski moral mora se prikazivati u potpuno pozitivnom svjetlu, kao »moral ljubavi«, koji vodi računa o čovjekovim slabostima, ali ga nastoji svim silama osloboditi. To je moral koji smjera prema zrelosti osobe s obzirom na Boga i na bližnjega i potiče je na zahtjevno nastojanje usmjereno prema napretku. Budi čovjeka iz nepokretnosti i »zakona« najmanjeg napora. Potiče ga da služi braći.
- Kršćanski je moral »moral osobe«: prosuđuje cijelu osobu i njezin životni stil, vrednuje i potiče njezinu društvenu odgovornost.
- Kršćanski je moral »stvaralački moral«. U čovjeku vidi tvorca novoga reda. Kršćanski moral čovjeka pokreće prema budućnosti, a budućnost promatra kao bitnu dimenziju Kristova otajstva.

4.

Sakrament poniznosti i radosti

Papa Pavao VI. tako je nazvao ispovijed: sakrament poniznosti i radosti.

To je sakrament poniznosti: kad se ispovijedamo, prvo što moramo učiniti jest priznati našu bijedu, reći iz dubine srca da smo sagriješili. To znači biti iskren prema samome sebi i prema Bogu. Iskrenost je poniznost. Poniznost nas priprema na oprostenje, a odatle se rađa radost.

Oproštenje nije samo čovjekova radost. Ono je prije svega Božja radost. Isus je rekao: »Kažem vam, tako će na nebu biti veća radost zbog jednog obraćena grešnika negoli zbog devedeset i devet pravednika kojima ne treba obraćenja.« (*Lk 15,7*)

Nužni put za osuvremenjeno razmišljanje o sakramentu oprostjenja danas predstavlja crkveni dokument *Pomirenje i pokora* (*Reconciliatio et paenitentia* [RP]).

Na tom ćemo dokumentu temeljiti naše razmišljanje o učinkovitoj katehezi o sakramentu. Posebno ćemo se osvrnuti na dio koji govori naročito o pastoralu sakramenta. To je treći dio, kojega je naslov »Pastoral pokore i pomirenja« (br. 23–34).

Neprekidno ćemo nastojati imati pred očima službeni tekst liturgijske reforme sakramenta. Naslov toga dokumenta je *Red pokore* (*Ordo Paenitentiae*).

Golemo neznanje

Postoji golemo neznanje o sakramentu oprostjenja.

Prije nekoliko godina Talijanska je biskupska konferencija organizirala brižno pripravljeno ispitivanje o poznavanju tog sakramenta. Rezultati su bili poražavajući:

- 41% Talijana izjavilo je da taj sakrament nije potreban.
- 35% ih je odgovorilo da sumnja da je potreban.
- 20% ih je reklo da ga odobravaju, ali zbog psiholoških razloga.

To znači da mnoštvo kršćana u Italiji još uvijek ništa ne shvaća o sakramentu oprostjenja.

Papa Ivan Pavao Drugi je, obraćajući se 15. kolovoza 1983. Međunarodnomu katehetskom vijeću, istaknuo: »Općenito je potrebna kateheza o sakramentima, ali je mnogo potrebnija kateheza o sakramentu pomirenja kojega je poseban sastavni dio, tj. materija sakramenta, upravo pokornikov čin.«

Sveti Toma objašnjava: »Materiju sakramenta predstavljaju ljudski čini: bol, optužba, zadovoljstvo, koji proizlaze iz unutarnjeg pokreta, koji Bog potiče u čovjekovoj intimnosti.«

Ako je nepoznavanje tog sakramenta prošireno, onda je logično da je on ugrožen u svom temelju. Ako se on promatra kao nešto magično, izvanjsko, kao formalizam koji ne obavezuje, kao nešto što se ne tiče vlastitoga života, nešto što ne dovodi u krizu osjećaj odgovornosti za naše čine, tada nam prijeti slom, postoji opasnost da izvanredno sredstvo čovjekova spasenja izgubi smisao.

Četiri papina upozorenja o sakramentu oprostjenja

Ispovijed je danas višestruko ugrožena. U vezi s time papa u dokumentu *Pomirenje i pokora* spominje:

1. *pomračenje svijesti*, tj. gubitak osjećaja grijeha
2. *iskrivljavanje pojma kajanja*
3. *mentalno iskrivljavanje oprostjenja*
4. *pristupanje sakramentu iz običaja, bez osobnog uključivanja.*

Papa govori o »izobličenom i pogrešnom poimanju učinaka tog sakramenta«.

Evo njegovih riječi: »Doista, sakrament ispovijedi izložen je brojnim opasnostima, kao što su: s jedne strane, pomračenje ćudoredne i vjerske svijesti, gubitak osjećaja grijeha, iskrivljavanje pojma kajanja itd., a s druge strane, tu i tamo rašireno shvaćanje po kojem se oprostjenje može od Boga izravno dobiti, pa i redovitim putem, bez pristupanja sakramentu pomirenja, kao i uhodano pristupanje tom sakramentu bez posebne revnosti i duhovne samoniklosti, što je možda posljedica izobličienog i pogrešnog poimanja učinaka tog sakramenta.« (RP 28)

Ta primjedba potiče na razmišljanje.

Da, istina je da se danas rjeđe pristupa sakramentu oprostjenja. Možda bi valjalo ustvrditi da je u praktičnom životu mnogih kršćana taj sakrament bolestan. Bolje rečeno, nije bolestan sakrament. Bolesni su kršćani kad mu pristupaju, jer su često prilično ili potpuno nepripravljani.

Bernanos je zapisao: »Mnogi nikada ne silaze u dubinu svoga bića, nisu duboko iskreni. Oni žive na površini samih sebe. Netko i umre a da nikada nije tako preispitao samoga sebe. Njegova duša kao da je na neki način ostavljena po strani, brižno nekoliko puta presavijena poput dragocjene tkanine koju su uništili moljci zbog toga što se nije upotrebljavala.«

Valja biti svjestan da neki kršćani ne silaze u dubinu svoje savjesti niti kad se ispovijedaju. Tako se ne događa istinsko iskustvo sakramenta. Sakrament oprostjenja neće postati sakrament radosti sve dok budemo površni.

Treba dakle razmišljati o papinu pozivu.

SADRŽAJ

---

1. Ispovijed je promijenila ime	5
2. Razborito razmišljanje o krizi sakramenta oprostjenja	7
3. Iskrivljavanje sakramenta oprostjenja	12
4. Sakrament poniznosti i radosti	16
5. Pomračenje savjesti. Grijeh	19
6. Grijeh: čovjekov svjestan i slobodan izbor. Razlikovanje grijeha	24
7. Iskrivljavanje kajanja	29
8. Napori savjesti	34
9. Mentalno iskrivljavanje oprostjenja	37
10. Razumjeti Kristovu ljubav	40
11. Kristovo oprostjenje u Crkvi	43
12. Navikavanje na uhodani sakramentalni život	46
13. Sakramentalni infantilizam	50
14. Velika Kristova kateheza o sakramentu oprostjenja (Prvi dio)	54
15. Velika Kristova kateheza o sakramentu oprostjenja (Drugi dio)	59
16. Teološka razmišljanja o sakramentu oprostjenja (Prvi dio)	63
17. Teološka razmišljanja o sakramentu oprostjenja (Drugi dio)	68
18. Kako se obavlja dobar ispit savjesti	76
19. Kateheza o sakramentu oprostjenja	86
20. Formula odrješenja	91
DODATAK: Pismo iz pustinje	98
PISMO MLADIMA: Savjest	102
PISMO MLADIMA: Poziv svima na svetost	114